

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE (KKTC) BELEDİYELERİN FİNANSAL SORUNLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Okan Veli ŞAFAKLI*

Özet

Bir ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve demokratik kalkınmasında sorumluluk merkezi idareler kadar başta belediyeler olmak üzere yerel idarelere de düşmektedir. Bu çerçevede, belediyelerin üstlendiği çağdaş fonksiyonları yerine getirmeleri finansman merkezli olmak üzere karşılaştıkları sorunların çözümü ile mümkün olabilir. Çünkü, altyapı, üstyapı, teknik ve personel gibi belediye sorunlarının da çözümü gerekli finansmanın temini ile mümkündür. Bu çalışmanın ise amacı KKTC'deki belediyelerin finansal sorunları üzerine araştırma yapmak ve bu yönde öneriler geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler: KKTC, Belediye, Finansal Sorunlar.

Abstract

A Research on the Financial Problems of Municipalities in TRNC

The economic, social, cultural and democratic development of a country is not only the responsibility of central government but the responsibility of the local governments as well, which are principally municipalities. In this respect, municipalities can only handle global and sophisticated functions if they are able to solve their problems. Unsurprisingly, the most vital problem is financial because the solution of other critical problems depends on financial capability. The main aim of this study is to conduct research on the financial problems of the municipalities in

---

* Yrd.Doç.Dr.,Yakın Doğu Üniversitesi, Bankacılık ve Finans Bölümü Öğretim Üyesi.

the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) and make recommendations accordingly.

Keywords: TRNC, Municipality, Financial Problems.

GİRİŞ

Belediyeler, yerel yönetimlerin en büyük aktörü olması nedeniyle öncelikle yerel yönetim kavramına açıklık getirilmesi gerekmektedir. Genel kabul görmüş tanımı ile yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda (kent, köy, il vb.) yaşayan yerel topluluğun bireyelerine, birarada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarca belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkez yönetimi ile ilişkilerinde özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir (TÜSIAD, 1995: 21). Bu genel tanım çerçevesinde değerlendirildiğinde, yerel yönetimlerin üstlenmiş olduğu görevler dolayısıyla bir bütünsellik içerisinde ülkenin kalkınmışlığı ve toplumsal refah için merkezi idareler kadar yerel idareler de önem arz etmektedir. Şöyle ki, belediyelerin genel hatlarıyla kent altyapısı, şehircilik, imar, ekonomik, eğitim, sosyal nitelikli, ulaştırma, sportif, kültürel, tarım, veterinerlik, mali ve hukuki olmak üzere çeşitli görevleri bulunmaktadır (Büyük Larouse, 1986:1481; Ener, 2002:117). Öte yandan, küreselleşmenin de etkisiyle yerel yönetimlerin önemi özellikle **demokratik anlayışın benimsenmesi ve ülke barışına katkı yönünden artmıştır** (Tortop, 1992:6; Ertan, 2002: 22-30). Şöyle ki, belediyeler sosyal ve ekonomik demokrasinin gerçekleştirilmesinde, giderek artan oranda söz ve yetki sahibi olmakta ve bu bakımdan işlevler yüklenmektedirler. Merkezi yönetimlerin özellikle 1980 sonrasında uygulamaya koydukları liberal politikalar (piyasa ekonomisini güçlendirme ve sermayeyi emek karşısında koruma politikaları), öte yandan çok uluslu şirketlerin giderek artan tekelci etkinlikleri karşısında, yerel halkın ekonomik savunmasının yapılması, tüketicinin tekelci ve spekülatif kesimlere karşı korunması sorumluluğu, demokratik kuruluşlar olan yerel yönetimlere düşmektedir (Leba,1999: 1). Yerel yönetim kavramına ilaveten belediyeleri, kendi kendini yönetme yetkisi bulunan kent ağırlıklı siyasal bir birim ve beldenin ve belde sakinlerinin yerel nitelikte ortak ve medeni gereksinimlerini düzenleyen ve gideren kamu tüzel kişilik olarak tanımlamak mümkündür (Torba, 2003: 95).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi, bir ülkenin kalkınması ve çağdaş bir ülke konumuna gelebilmesi için temel şartların başında kentlerin çağdaşlaşması gelmektedir. Burada ise temel yükümlülük yerel yönetimlere yani belediyelere düşmektedir (Öznel, 2002:1). Belediyelerin ise

öngörülen kamu hizmetlerini etkin ve verimli bir hale getirmek için bu hizmetlerin mahalli idareler ile merkezi idare arasında paylaşılması, hangi hizmeti hangi kurumun göreceğinin önceden tesbit edilmesi ve ihtiyaç duyulan finansmanın sağlanması gerekmektedir (Keleş, 1994: 277). Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, KKTC'deki belediyelerin karşılaştıkları sorunların çözümünde temel teşkil eden finansal problemleri ortaya koymak üzere araştırma yapmak ve bu yönde öneriler geliştirmektir.

Çalışmada öncelikle belediyelerin önemi ve görevleri ile ilgili açıklama yapılmıştır. Çalışmanın birinci ve ikinci kısımlarında ise sırasıyla KKTC belediyelerinin mevcut durumu ve mali yapısı açıklanmıştır.

KKTC belediyelerinin finansal sorunlarına yönelik gerçekleştirilen araştırmanın yöntemi ve temel bulgular çalışmanın üçüncü kısmında ortaya konmuştur.

Çalışmanın üçüncü kısmında ortaya konan araştırma sonuçları ve diğer bulgular ışığında derlenen KKTC belediyelerinin temel finansal sorunlarına ise dördüncü kısımda yer verilmiştir.

Çalışmanın son kısmında ise genel değerlendirme ve sonuç bulunmaktadır.

1. KKTC BELEDİYELERİNİN MEVCUT DURUMU

KKTC'de başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimler, bölge, belediye veya köy ve mahalle halkının yerel ortak gereksinimlerini karşılamak üzere kuruluş ilkeleri yasa ile belirtilen ve karar organları dört yılda bir yapılan seçimle oluşturulan kamu tüzel kişileridir. KKTC'deki yerel hizmetler, belediyeler, belediye olmayan yerleşim birimlerinde ise muhtarlıklar eliyle yürütülmektedir. Bugün faaliyetlerini sürdürmekte olan 28 belediyeden Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele, Lefke ve Gönyeli Belediyeleri kent belediyesi olarak tanımlanmakta, geriye kalan 21 belediye ise kırsal bölge belediyesi olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir yaklaşım ile KKTC'de halen 5'i ilçe olmak üzere 28 adet belediye faaliyet göstermektedir (Sıval,2002: 220-227; Kemal, 2002:136-138). Değiştirilmiş şekliyle 51/1995 sayılı belediyeler yasasına göre "kent" nüfusu 5001 veya daha fazla olan beldeleri anlatır. Ancak İlçe Merkezleri, nüfuslarına bakılmaksızın kent sayılırlar. Bu çerçevede, KKTC'deki belediyelerin sağlık ve sosyal yardımla, imarla, ekonomi ve çalışma yaşamıyla, esenlik ve güvenlikle, eğitim-kültür ve turizmle, tarımla ve ulaşım ile ilgili görevleri yanında ekmek kalitesi ve fırınlarının denetimi gibi diğer görevleri bulunmaktadır (Yerel Yönetimler İhtisas Komisyonu Raporu, 1999: 9-13). Tablo 1'de 2002 yılı itibarıyla nüfus dilimlerine göre belediye sayısı ile ilgili veriler yer almaktadır.

Tablo 1. Nüfus Dilimlerine Göre Belediye Sayısı ve Nüfus (2002)

Nüfus Dilimi	Belediye Sayısı	Belediye (%)	Nüfus	Nüfus (%)
1000'den Az	2	7,2	1,275	0,9
1001-2000	9	32,1	12,375	8,8
2001-5000	11	39,3	29,762	21,0
5001-10000	2	7,2	12,494	8,8
10001-50000	4	14,2	85,556	60,5
Toplam	28	100,0	141,462*	100,0

Kaynak: DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 423.

(*) 1996 Nüfus Sayım Sonuçları İtibariyle

Tablodan görüldüğü gibi 5000'den az nüfusu olan belediyelerin toplam sayısı 22'dir. Bu ise tüm belediyelerin % 78.6'sını oluşturmaktadır. Belediye hizmetlerinden yararlanan nüfus oranı şeklinde ifade edilen "belediyeleşme oranı" ise KKTC için Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. İlçelere Göre Belediyeleşme Oranı (2002)

İlçe	İlçe Nüfusu	Belediye Sayısı	Belediye Nüfusu	Belediye Nüfusu / İlçe Nüfusu
Lefkoşa	58,836	5	49,723	84,5
Gazimağusa	48,326	10	40,630	84,1
Girne	35,943	6	24,584	68,4
Güzelyurt	26,454	2	18,515	70,0
İskele	19,103	5	8,010	42,0
KKTC	188,662*	28	141,462	75,0

Kaynak: DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 423.

(*) 1996 Nüfus Sayım Sonuçları İtibariyle

İlçelere göre belediyeleşme oranı incelendiğinde, belediyeleşmenin % 84,5 oranıyla en çok Lefkoşa ilçesinde, en az da % 42,0 oranıyla İskele ilçesinde olduğu görülmektedir. Toplam KKTC nüfusunun ise % 75'i belediye hudutları içerisinde yaşamakta ve belediye hizmetlerinden faydalanmaktadır.

KKTC'de belediyelerin istihdam verileri incelendiği zaman ülkedeki istihdama oranının % 2'ye ulaşmadığı Tablo 3'de görülmektedir. Öte yandan, çalışan ve emekli kompozisyonunda önemli değişikliklerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, işçilerin belediyelerdeki toplam istihdama ve emeklilerin memurlara oranı dikkat çekici ölçüde artmıştır. Bu durum, Tablo

3'deki verilerden yararlanılarak çizilen Şekil 1 ve Şekil 2'de de görülmektedir.

Tablo 3. KKTC'de İstihdam ve Emekli Sayıları (1991-2002)

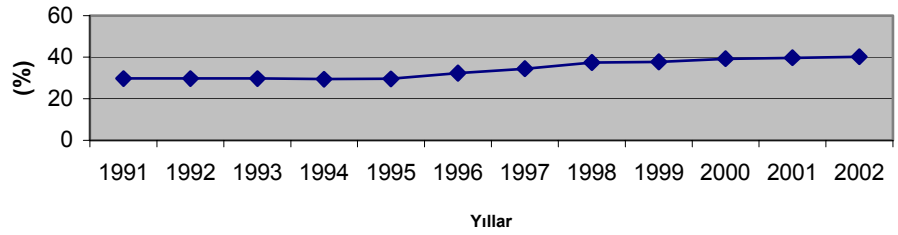
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Memur Sayısı	238	241	293	289	275	287	287	287	284	262	259	266
İşçi Sayısı	840	842	840	831	835	952	1051	1197	1211	1289	1316	1346
Belediyelerde İstihdam	1078	1083	1133	1120	1110	1239	1338	1484	1495	1551	1575	1612
Ülkedeki İstihdama Oranı (%)	1,49	1,46	1,5	1,47	1,45	1,54	1,6	1,74	1,7	1,73	1,74	1,73
Emekli Sayısı	175	179	182	185	189	211	214	225	225	229	236	241
Emeklilerin Memurlara Oranı (%)	73,5	74,3	62,1	64	68,7	73,5	74,6	78,4	79,2	87,4	91,1	90,6

Kaynak: 1-DPÖ (1996), *1996 Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 426.

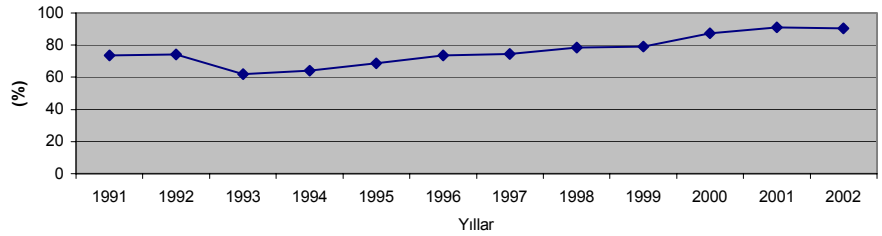
2-DPÖ (1998), *1999 Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 454

3-DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 422.

4-DPÖ (2004), *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2003*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü İzleme ve Koordinasyon Dairesi, Lefkoşa, ss. 70-71.

Şekil 1: İşçi Sayısının KKTC Belediyelerindeki İstihdama Oranı (%)

Şekil 2: KKTC Belediyelerinde Emeklilerin Memurlara Oranı (%)

1/1995 sayılı Belediyeler Yasası ile, belediyelerin gelişimine ve halkın beklentilerine cevap veremediği gerekçesiyle eski 15/1980 sayılı Belediyeler Yasası yürürlükten kaldırılmıştır. 23 Ağustos 1995 tarihinde yürürlüğe giren yeni Belediyeler Yasası ile belediyelerin, ülkenin koşulları ve yasal mevzuat gözönüne alınarak olabildiğince özzerleştirilmesi, belediye çalışmalarının daha şeffaf hale getirilmesi, katılımın sağlanması, gelir kaynaklarının ve yetkilerinin azami derecede artırılması amaçlanmıştır. Yeterli görülme dahi bu yasa ile belediye gelirleri kısmen artırılmıştır. Şöyle ki, 1995’de belediye gelirlerinin Gayri Safi Milli Hasıla’ya (GSMH) oranı % 2,2 iken bu oran 2002’de % 2,9’a yükselmiştir. Bunun yanında, 1995 yılı öncesine göre belediyelerin daha şeffaf bir şekilde bölge halkıyla bütünleşerek bir ada ülkesinde olunmasına rağmen merkezi idareden özerk olarak faaliyetlerini sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Öte yandan, KKTC’de faaliyet gösteren 28 belediye ilk kez 1983 yılında biraraya gelerek 15/1980 sayılı belediyeler yasasının 159. maddesi uyarınca ortak sorunlarını çözmek üzere güçlerini birleştirerek bu konuda ilk adımı atmışlar ve Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği’ni kurmuşlardır. Birliğin en önemli amaçlarını ise özetle belediyeler arası yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak, kent ve belde sorunlarının çözümü için bilimsel inceleme ve araştırma yapmak, belediyeciliğin gerçekleşmesi yönünde dergi ve kitap gibi yayım yapmak, yurtiçi ve yurtdışı benzeri kuruluşlarla ilişkileri geliştirmek ve belediyelerin ekonomik yönden güçlenmesi için yeni kaynaklar aramaktır (Yurdakul, 2000: 92). Ancak, Birlikler ve Dernekler Yasasına göre bir tüzükle oluşturulan Belediyeler Birliği’nin yasal olmadığı yönündeki eksiklikten dolayı 4 Haziran 2003 tarihinde Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği Yasası yürürlüğe konmuştur (DPÖ, 2003:419). Belediyeler Birliği’nin bu süreçte karşı karşıya geldiği hukuki açmaz yanında teknik bilgi ve personel açısından tam olarak kurumsallaşamaması nedeniyle belediyeler arası yardımlaşma ve dayanışma ile ortak gereksinim duyulan araç-gereç ve malzemenin doğrudan üreticiden ithal edilerek piyasa fiyatının altından yerel idarelere temin edilmesi haricinde yukarıda belirtilen amaçlara büyük oranda ulaşamamıştır (Yurdakul, 2000: 96).

2. KKTC’DE BELEDİYELERİN MALİ YAPISI

Belediyelere, Devlet Bütçesinde öngörüldüğü şekilde dış yardım ve borçlanmalar haricinde gerçekleşen ve vergi gelirleri, diğer gelirler ve fon gelirlerinden oluşan mahalli (yerel) gelirlerden ayrılan pay 51/1995 sayılı Belediyeler Yasası uyarınca 1996 mali yılından itibaren %5’den %6’ya çıkarılmış olup, ilave olarak getirilen bu %1’lik artışın tamamının kendi bütçelerinde gösterildiği şekilde altyapı yatırımları için kullanmaları şartı getirilmiştir. Başka bir ifade ile, belediyelere olan devlet katkısı % 5’den

%6'ya çıkarılmıştır. Devlet katkısını artıran bu gelişme yanında özkaynak gelirlerini 1995 yılından itibaren artıran en önemli unsur 50/1995 sayılı Taşınmaz Mal Vergisi Yasası'dır. İlgili yasa ile, belediye sınırları içerisinde bulunan taşınmaz mallardan alınacak vergiler ilgili belediyelere bırakılmaktadır. Belediyelerce toplanan bu verginin %10'luk kısmı eğitim yatırımlarında kullanılmak şartıyla Devlet Bütçesine aktarılmaktadır. Taşınmaz Mal Vergisi'ni toplama işlemini kendileri yapmayan belediyeler ise Gelir ve Vergi Dairesi tarafından yapılan tahsilatların (kendi belediye hudutları içindeki) %80'lik kısmını almaktadırlar. Alınan %20'lik kısmın yarısı eğitim yatırımları ve diğer yarısı da vergi toplama işleminin karşılığı olarak Devlet Bütçesine aktarılmaktadır (DPÖ, 2003:438-444).

Tablo 4'de 1997 – 2002 yılları arasında gerçekleşen KKTC belediyelerinin gelirleri ve giderleri ile Gayri Safi Milli Hasıla'ya (GSMH) oranları bulunmaktadır. İlgili yıllarda belediye gelirlerinin GSMH'ya oranı %2 ile % 3 arasında gerçekleşmiştir.

Tablo 4. KKTC'de Belediyelerin Gelirleri ve Giderleri (1997-2002)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
GSMH (Cari Fiyatlarla Milyon TL)	117683403,8	233660805,3	407069775,4	651380055,0	1070424473,0	1418703263,6
Belediye Gelirleri (Milyon TL)	3447519,4	6717582,2	12079989,4	20092439,0	30084099,2	41273984,1
Belediye Giderleri (Milyon TL)	3113199,4	6772308,2	12066288,7	19765337,6	28998567	41487837,2
Belediye Gelirleri/ GSMH Oranı (%)	2,9	2,9	3,0	3,1	2,8	2,9
Belediye Giderleri/ GSMH Oranı (%)	2,6	2,9	3,0	3,0	2,7	2,9

Kaynak: 1- DPÖ (2003), 2003 Geçiş Yılı Programı, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 439- 442.

2- DPÖ (2003), 2004 Geçiş Yılı Programı, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 420- 422.

3-DPÖ (2004), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2003, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü İzleme ve Koordinasyon Dairesi, Lefkoşa, ss. 2-3.

Belediyelerin gelirleri esas olarak özkaynak gelirleri, devlet katkısı ve borçlanmalar ile Kıbrıs'ın Avrupa Birliği (AB) üyeliğine hazırlık kapsamında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) aracılığı ile AB'nin yaptığı katkılar olmak üzere dört ana başlık altında toplanabilir. Bunlardan özkaynak gelirlerini meslek vergisi, taşınmaz mal vergisi, resimler, harçlar, ücretler, yol harcamalarına katılma payı, bağış ve

yardımlarla diğer gelirler oluşturmaktadır. Belediye gelirleri arasında yeralan borçlanma kalemlerini, Maliye Bakanlığı'ndan alınan avanslar ve ticari bankalardan temin edilen krediler oluşturmaktadır. Tablo 5 ve Tablo 5 verilerini yansıtan Şekil 3'de devlet katkısı, özkaynaklar ve borçlanmadan oluşan KKTC'deki belediye gelirlerinin yıllar itibariyle yüzde payları verilmektedir.

Tablo 5. KKTC Belediyelerinin Gelir Payları (%) (1991-2002)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Devlet katkısı	65,4	46,5	50,5	37,9	41,7	44	41,8	43,7	48,7	52,7	50,7	52
Özkaynaklar	32,1	41,3	43,3	40,4	47,8	48,2	50	42,5	43,9	44	46	42,4
Borçlanma	2,5	12,2	6,2	21,7	10,5	7,8	8,2	13,8	7,4	3,3	3,3	5,6

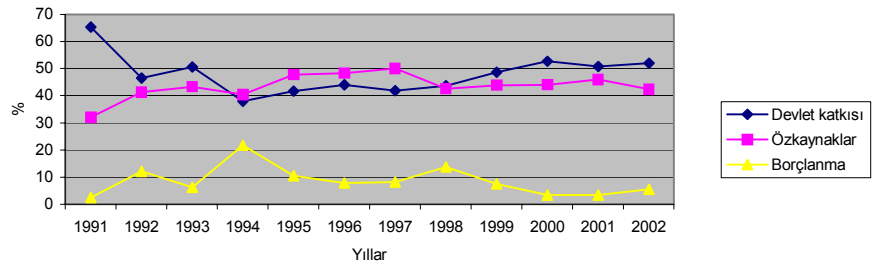
Kaynak: 1-DPÖ (1996), *1996 Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 424-425.

2-DPÖ (1998), *1999 Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 452-453

3-DPÖ (2003), *2003 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 439-442.

4-DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 420-422.

Şekil 3'de açık bir şekilde görüldüğü gibi 1997 yılından sonra devlet katkısının payı özkaynak payının üzerine çıkmaktadır. Bu ise belediyelerin devlet katkısına olan bağımlılıklarının arttığını göstermektedir. Öte yandan, borçlanmanın payı yıllar itibariyle önemli ölçüde düşmüştür.

Şekil 3: KKTC Belediyelerinin Gelir Payları (%)

Belediye giderlerini ise personel giderleri, personel dışı giderler, yatırımlar, transferler ve borç ödemeleri oluşturmaktadır. Tablo 6 ve aynı

verilerin kullanılarak çizildiği Şekil 4’de bu unsurların yüzde payları yer almaktadır.

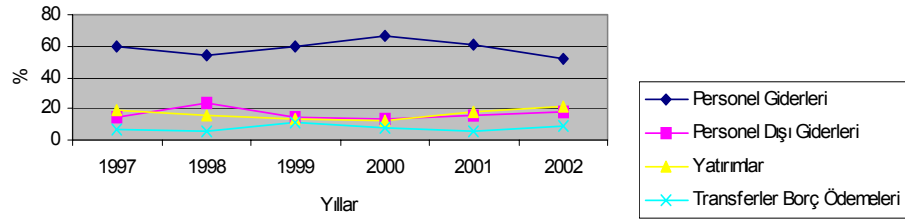
Tablo 6. KKTC Belediyelerinin Gider Payları (%) (1997-2002)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Personel Giderleri	59,5	54	59,8	66,6	60,4	51,8
Personel Dışı Giderleri	14,7	24,2	15	13,1	15,8	17,6
Yatırımlar	19,4	15,9	13,9	12,5	17,8	21,4
Transferler Borç Ödemeleri	6,4	5,9	11,3	7,8	6	9,2

Kaynak: 1- DPÖ (2003), *2003 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 439- 442.

2- DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, ss. 420- 422.

Tablo ve şekilden anlaşılacağı gibi belediye giderleri içinde personel giderlerinin payı düşerken, yatırımların payı personel dışı giderler ve transferler borç ödemelerine göre artmaktadır. Bunun temel nedeni ise yatırımların nispi artışıdır. Şöyle ki, bir önceki yıla göre 2001 yılında yatırımlardaki artış % 108,2 iken personel giderlerinde % 33,2’lik artış gerçekleşmiştir (DPÖ, 2003: 441). 2002 yılı için ise bu rakamlar sırasıyla % 72,3 ve % 22,5 şeklinde ortaya çıkmıştır (DPÖ, 2003: 422).

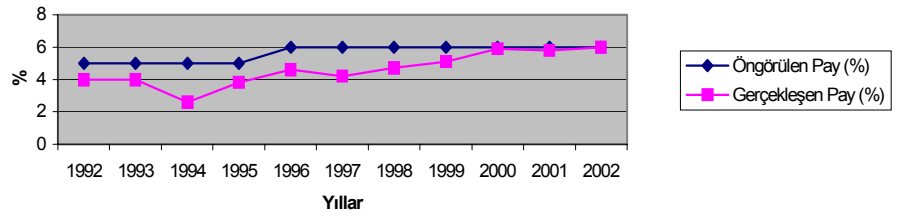

Şekil 4: KKTC Belediyelerinin Gider Payları (%) (1997-2002)

Tablo 6’daki KKTC belediyelerinin gider payları incelendiğinde; 2001 yılı için personel giderlerinin, giderler içindeki payının %60,46 olduğu ve özkaynak gelirlerinin personel giderlerinin %78’ini karşılayabildiği görülmektedir. 2002 yılında ise personel giderlerinin, giderler içindeki payı % 51,8’e düşerken, özkaynak gelirlerinin personel giderlerini karşılama oranının % 81,5’e yükseldiği görülmektedir. Bu durum karşısında, özetle devlet katkısı ve borçlanma olmadan belediyelerin personel giderlerini dahi karşılayamadığı ve halkın gereksinim duyduğu alanlarda yatırım

yapmalarının imkansız olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kısım 3'deki araştırma sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi teminat, kefalet, mevzuat ve yetersiz kurumsal altyapı nedeniyle belediyeler borçlanmada büyük zorlukla karşılaşmaktadırlar. Belediyelerin özkaynak gelirlerinden daha fazla devlet katkısı almasına rağmen giderlerin kabarıklığı nedeniyle yatırımlar son derece sınırlı kalmaktadır. Şöyle ki, 2002 yılı itibarıyla belediyelerin sahip olduğu özkaynaklar, giderlerin yalnızca % 42,2'sine tekabül etmiş, geriye kalan kısım ise devlet katkısı ve borçlanma ile karşılanmıştır. Dolayısıyla, yatırımların gelirlere ve giderlere oranı % 21 civarında kalmıştır.

KKTC'de belediyelerin nüfus oranına göre almış oldukları devlet katkısının öngörülen mahalli gelirler üzerinden yapılması belediyeler açısından olumsuz sonuç doğurmaktadır. Şöyle ki, yılbaşında öngörülen mahalli gelirler yıl sonunda farklı ve genellikle öngörülenin üzerinde gerçekleşmesinden dolayı belediyelere yapılan katkı öngörü payının altında olmaktadır. Şekil 5'de görüldüğü gibi 1992-2002 yılını kapsayan dönemde 2002 yılı hariç gerçekleşen devlet katkısı öngörülenin altında olmuştur. 2002 yılında gerçekleşen mahalli gelirler öngörülenin altında olmuştur. Dolayısıyla, 2002 yılında Devlet katkısının gerçekleşen mahalli gelirler içindeki payı % 6 olmuştur.

Şekil 5. KKTC'de Belediyelere Devlet Katkısının Öngörülen ve Gerçekleşen Mahalli Gelirler İçindeki Payları (1992-2002)

Kaynak: 1-DPÖ (1996), *1996 Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 424.

2-DPÖ (1998), *1999 Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 452.

3-DPÖ (2003), *2004 Geçiş Yılı Programı*, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa, s. 420.

Daha önce belirtildiği gibi KKTC belediyelerine yapılan Devlet katkısının nüfusa dayandırılması yapılan katkının kent belediyelerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Şöyle ki, 2002 yılında kent belediyelerinden Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele, Gönyeli ve Lefke toplam Devlet katkısının % 72.1'ini alırken, geriye kalan 21 belediye ise bu katkının yalnızca % 27.9'undan yararlanabilmiştir (DPÖ; 2003: 421).

Gelir-gider tablolarında yeralmayan ancak KKTC belediyeleri için potansiyel kaynak oluşturan diğer bir unsur AB katkılarıdır. Güney Kıbrıs'ın AB üyeliğine hazırlık kapsamında ülkeye yapılan katkıların bir kısmı iki toplumlu projeleri de kapsamıştır. 1978-1999 döneminde Güney Kıbrıs ve AB arasında imzalanan dört mali protokol çerçevesinde, toplam 210 milyon Euro Güney Kıbrıs tarafından kullanılmıştır. Bu yardımların bir kısmı ise iki toplumun yararlanabileceği altyapı projelerinin finansmanında kullanılmıştır. KKTC'ye yönelik olarak, Lefkoşa'nın kanalizasyon sistemi, bölünmüş Lefkoşa eski kentin her iki tarafında yer alan Ledra ve Onassagoras Sokakları ile Girne Caddesinin yayalaştırılması bu projeler kapsamındadır (Delegation of the European Commission to Cyprus, 1997:27-28). 2000-2004 döneminde "Katılım Öncesi Yardımı" adı altında Kıbrıs'a 57 Milyon Euro'luk yardım öngörülmektedir. Özellikle 2000 ve 2001 yılları için iki toplumlu projeler kapsamında 'Lefkoşa Master Planı' için 6.3 Milyon Euro, 'Ticari Örgütlere Destek Programı'na 0,3 milyon Euro ve 'Haberleşme Stratejisi' için 0,2 milyon Euro yardım ayrılmıştır (Commission of the European Union, 2001: 9)

KKTC belediyelerinin Güney Kıbrıs'a yapılan yardımlardan iki toplumlu projeler kapsamında yararlanması haricinde AB'nin KKTC'ye yönelik bir de iyi niyet paketi bulunmaktadır. Bu iyi niyet paketine göre Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması halinde Kuzey Kıbrıs'ı Birliğe hazırlamak için 12 milyon Euro 1 Mayıs 2004 tarihine kadar, bu tarihte Annan Planı ile çözüm olması halinde ise 2004-2006 tarihleri arasında 206 milyon Euro yardım öngörülmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemde 12 milyon Euro'luk yardımın 9 milyonu, belediyelerin alt yapı projeleri, KOBİ'lere yardım ve Kuzey Kıbrıs'ın AB ile entegrasyon için yapılabirlik projelerine ayrılmıştır (EuropaWorld, 2003: 1). AB'nin KKTC'ye yönelik mali yardımın parametreleri ise 24 Nisan 2004 tarihli referandumla değişmiştir. BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın son şeklini vermiş olduğu "Kıbrıs Sorunu'nun Kapsamlı Çözümü"ne ilişkin Plan, Kıbrıs Rum seçmeninin aksine Kıbrıs Türk seçmeni tarafından büyük bir çoğunlukla 24 Nisan 2004 tarihinde eş zamanlı ve ayrı bir referandum sonucunda kabul edilmiştir. Referandumun sonucu, 26 Nisan 2004'de Konsey tarafından şu şekilde değerlendirilmiştir: "Kıbrıs Türk toplumu, Avrupa Birliği içinde bir gelecek istediğini açık bir şekilde ifade etmiştir. Konsey, adadaki Türk toplumunun izolasyonuna son vermek ve Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik gelişmesini teşvik etmek suretiyle yeniden birleşmeyi kolaylaştırmak konusunda kararlıdır. Konsey, Komisyon'u adanın ekonomik entegrasyonuna özel bir katkı sağlamak ve iki toplumun hem kendi arasındaki hem de AB ile olan ilişkilerini geliştirmek amacıyla kapsamlı çözüm önerileri getirmeye çağırmıştır. Konsey ayrıca, çözüm halinde Kuzey Kıbrıs'a verilmesi öngörülen 259 milyon Euro'nun bu amaçla serbest

bırakılmasını tavsiye etmiştir.” Bu çerçevede 7 Temmuz 2004 tarihli “Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik gelişmesini teşvik etmek için bir mali yardım aracı oluşturulmasına ilişkin” Konsey Tüzüğü önerisi onaylamıştır. Konsey Tüzüğü için önerilen taslak, Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik gelişmesini teşvik etmek için bir mali yardım aracı tesis etmektedir. Mevcut siyasi durum karşısında mali yardımın en etkin ve süratli şekilde tahsis edilmesi için doğrudan alıcılara aktarılması uygun görülmüştür. Tüzük kapsamındaki yasal mali bölüm, 2004 yılı için 6 milyon Euro’yu içerecek ve esas olarak 2005’de verilecek 114 ve 2006’da verilecek 139 milyon Euro’luk finansal desteğin uygulanması için gerekli fizibilite çalışmalarında kullanılacaktır. Yardımın bir kısmı uygulamaya yönelik giderlerin karşılanması amacıyla harcanacaktır. Paket, adanın yeniden birleşmesini kolaylaştırma amacına yönelik olarak Kıbrıs’ın ekonomik entegrasyonuna özel bir vurgu yapmak suretiyle ekonomik ve sosyal gelişmeyi teşvik ederek, AB müktesebatına uyumu, iki toplum arasındaki ve AB ile olan ilişkilerin geliştirilmesini hedeflemektedir. Uzlaşma ve güven artırıcı önlemler yanında, sosyal ve ekonomik gelişme desteklenecek, altyapı geliştirilecek ve insanlar arasındaki temas artırılabilecektir. Bu nedenle, faaliyetlerin büyük çoğunluğu, katılım öncesi uyum faaliyetlerine benzemektedir. Kıbrıs Türk toplumunun yıllardır süren izolasyonundan ötürü, faaliyetlerin ana hedeflerinden biri de özellikle çevre ve ulaştırma alanında yapılacak yatırımlara ilişkin Birlik müktesebatına uyumun sağlanması olacaktır. Bu çerçevede, özellikle kırsal kalkınma, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve bölgesel kalkınmayı içine alarak, yeniden yapılanmaya yönelik sosyal ve ekonomik gelişmenin desteklenmesi; enerji, ulaştırma, çevre, telekomünikasyon ve su arzı alanlarında altyapının geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılması alanlarında KKTC’deki yerel yönetimler mali yardımlardan yararlandırılacaktır (AB Konseyi, 2004: 1-3). Ancak, AB konseyinin çağrısı üzerine AB Komisyonu tarafından önerilen bu mali yardım tüzüğünün yürürlüğe girmesi için gerekli olan 25 AB üyesi hükümetlerinin onayını gerektirecek şekilde AB Konseyi’nde oybirliği henüz gerçekleşmemiştir (EurActiv, 2004: 1; Europa, 2004: 1-2).

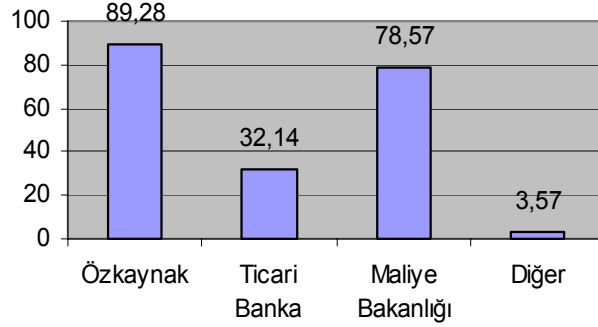
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE TEMEL BULGULAR

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından en iyi sonucu almak üzere örnekleme yerine hedef kitlenin tümüne yönelik araştırma yapılmıştır. Araştırmada, 2004 Temmuz-Ağustos döneminde toplam 28 adet belediyenin başkanı ve/veya asbaşkanın hepsi ile yüz yüze anket yöntemiyle görüşme yapılmıştır. Araştırmada finansal yapı, finansal sorunlar ve AB perspektifini yansıtan soru içerikli anket formu kullanılmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen araştırmada elde edilen temel bulgular, finansal yapı ve

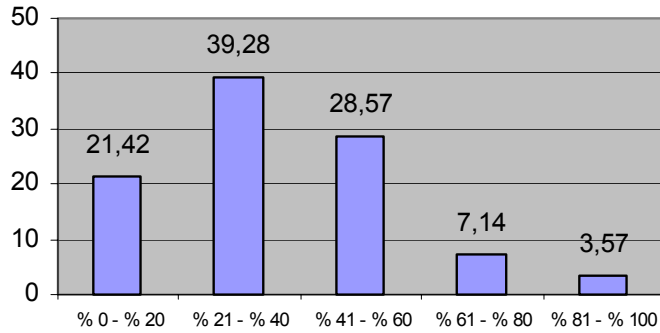
finansal sorunlar ile AB perspektifi başlıkları altında aşağıda belirtilmektedir.

3.1. Finansal Yapı ve Finansal Sorunlar

- Belediyelerin başvurduğu finansal kaynaklar büyük ölçüde özkaynak ve Maliye Bakanlığı olup, son çare olarak ise ticari bankalardan kredi alınmaktadır (Şekil 6).
- Belediyelerde özkaynak oranı % 20 ile % 60 arasında yoğunlaşırken, en yüksek oran % 39,28 ile % 20 - % 40 arasındadır (Şekil 7).

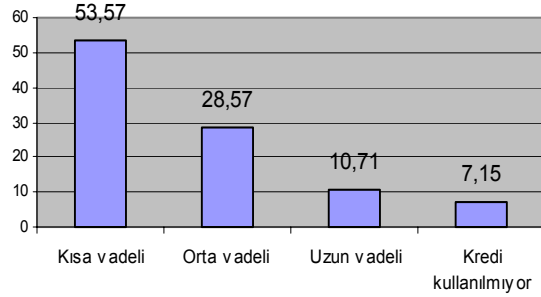
Şekil 6: Finansal Kaynaklarda Öncelik (%)

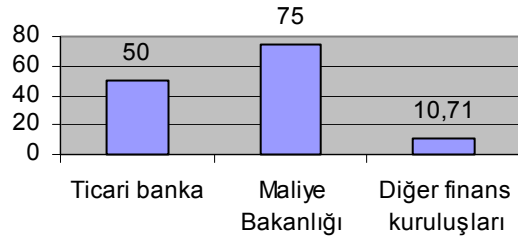
Şekil 7: Sermaye Yapısı İçinde Özkaynağın Oranı (%)

- Belediyeler tahvil ihracı yoluyla finansman elde etmeyi % 75'lik bir oranla hiç düşünmediklerini ifade ederken, % 25'i uzun vadede düşünülebileceğini belirtmektedir.
- Belediyelerin tamamı bankayla çalışırken, % 71,42'sinde bu ilişki süreklilik, % 28,58'sinde ise gereklilik esasına dayanmaktadır.

- Belediyelerin yarısından fazlası kısa vadeli kredi tercih ederken, ikinci öncelikli tercihin orta vadeli olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 8).
- Belediyelerin özkaynakları dışında başlıca başvurdukları dış finansman kaynakları % 75'lik oranla Maliye Bakanlığı ve % 50'lik oranla ticari bankalardır (Şekil 9).

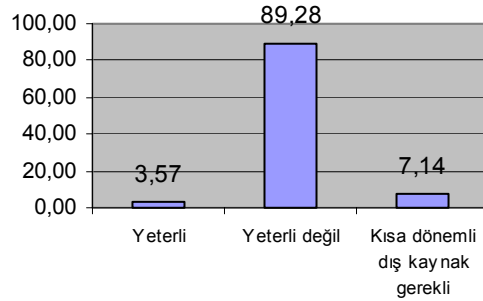

Şekil 8: Tercih Edilen Kredi Vadesi (%)

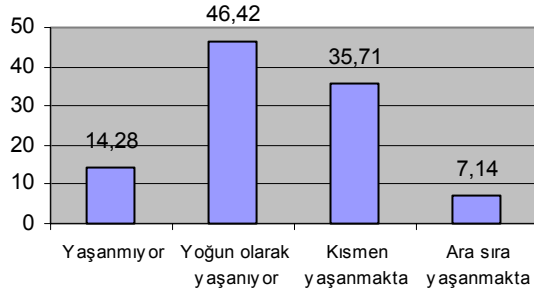

Şekil 9: Başvurulan dış Finansman Kaynakları (%)

- Belediyeler, büyük bir oranla özkaynaklarını yeterli görmemekte ve bu durumun önemli finansal sorunlara yol açtığına işaret etmektedirler (Şekil 10).
- Belediyelerin yaklaşık % 85'i finansal sorunlarla karşılaşırken, % 46,42'si bu sorunları yoğun olarak yaşamaktadır (Şekil 11).

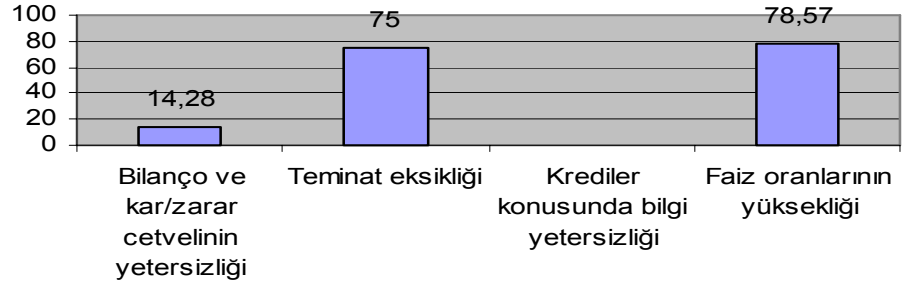

Şekil 10: Özkaynak Miktarının Yeterliliği (%)

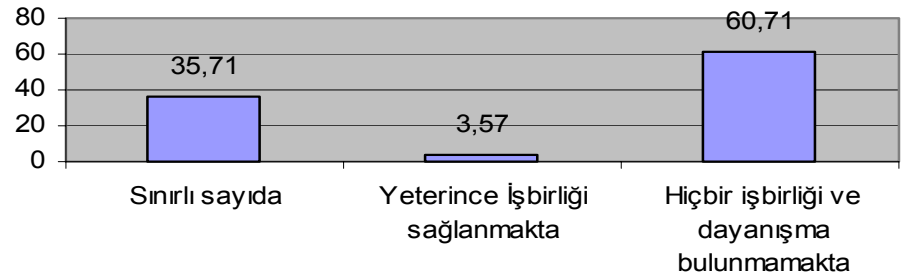
Şekil 11: Finansal Sorunlarla Karşılaşma Sıklığı (%)

- Kredi almakta karşılaşılan temel sorunların teminat ve faiz oranlarının yüksekliği olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 12).

Şekil 12: Kredi Bulmakta Karşılaşılan Sorunlar (%)

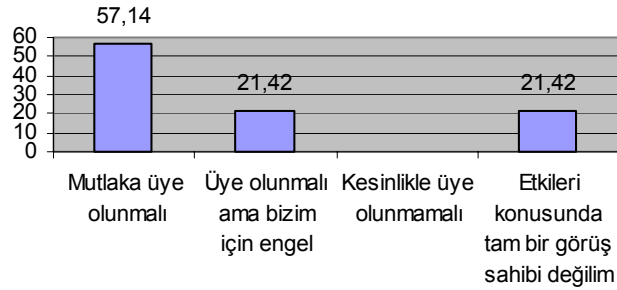
- Belediyelerin % 93'ü hazine garantili iç ve dış kredi alma imkanı bulunmadığını belirtirken, % 7'si bunun mümkün olduğunu düşünmektedir. Bunun üzerine yapılan araştırmada böyle bir imkanın KKTC'de mevcut olmadığı, iki belediyenin "evet" şeklinde cevap vermesinin ise bilgisizlikten kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır.
- Belediyelerin yarısı çeşitli sorunların çözümü yönünde diğer belediyelerle birleşmeyi gerekli görmektedir.
- Belediyelerin neredeyse tamamı (% 92,85) belediyelere özgü bir bankanın kurulmasını gerekli görmektedir.
- Belediyelerin yaklaşık % 80'i finansman kaynağı oluşturulmasına yönelik kooperatifleşmenin gerekliliğini vurgulamaktadır.
- Belediyelerin yalnızca % 3,57'si üniversitelerle yeterince işbirliği yaptığını belirtirken, büyük bir çoğunluğunun üniversitelerle hiçbir işbirliği ve dayanışması bulunmamaktadır (Şekil 13).

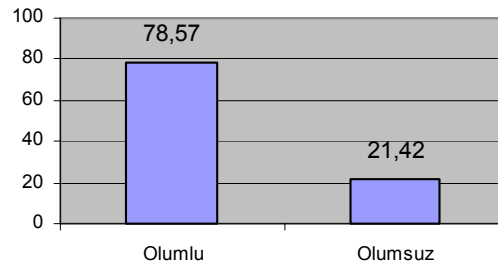
Şekil 13: Belediyelerin Üniversitelerden Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu (%)

3.2. KKTC Belediyelerinin AB Perspektifi

- Belediyelerin % 57'si AB'ye mutlaka üye olunmalı düşüncesini savunurken, % 21'lik bir kısım engel olduğunu, diğer %21'lik kısım ise tam bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmektedir. Dikkat çekici şekilde, hiç bir belediye üyelik karşıtı görüş taşımamaktadır (Şekil 14).
- Belediyelerin yaklaşık % 80'i AB'ye üye olmanın olumlu etki yapacağını düşünmektedir (Şekil 15).

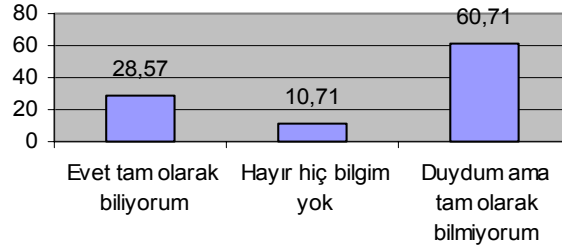
Şekil 14: KKTC'nin AB'ye Üyeliği Hakkındaki Belediyelerin Görüşü (%)

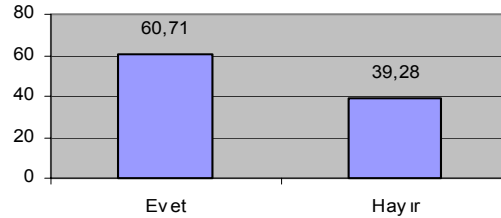
Şekil 15: AB'ye Üyeliğin Yapacağı Etkiler Hakkındaki Belediyelerin Düşüncesi (%)

- Belediyelerin sadece % 28,57'si AB'nin belediyelerle ilgili destekleme politikaları hakkında tam bilgi sahibi olduğunu ileri sürmekte, yarıdan fazlası ise duyduğunu ama tam olarak bilmediğini ifade etmektedir. Tam olarak bilgi sahibi olanların ise büyük belediyelerin olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 16).
- UNDP aracılığıyla AB tarafından verilen kaynaklar için belediyelerin % 61'i proje hazırlamaktadır (Şekil 17). Ancak, bu belediyelerin çoğu bilgi ve teknik donanıma sahip büyük belediyelerden oluşmaktadır.

Şekil 16: AB'nin Belediyelerle İlgili Destekleme Politikaları Hakkında Bilgilenme (%)

Şekil 17: UNDP Aracılığıyla AB Tarafından Verilen Kaynaklar İçin Proje Hazırlayan Belediyeler (%)

Yukarıda ortaya konan temel bulguların genel bir yorumu şu şekilde yapılabilir: “Yetersiz özkaynakla yoğun olarak finansman sorunlarıyla karşı karşıya gelen KKTC belediyeleri, Maliye Bakanlığı dışında en önemli dış finansman kaynağı olarak ticari bankalara başvurmaktadırlar. Ancak, özellikle teminat eksikliği ve faiz oranlarının yüksekliği nedeniyle gereksinim duydukları şartlardaki kredileri ticari bankalardan temin edememektedirler. Ayrıca, KKTC'deki belediyeler başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere bazı yabancı ülkelerdeki gibi tahvil ve benzeri finansal varlık ihracı yoluyla kaynak yaratamamakta, Türkiye Cumhuriyeti'nde olduğu gibi hazine garantili veya devirli iç ve dış kredi alma imkanı bulunmamakta ve İller Bankası gibi bir finans kurumundan kredi alamamaktadırlar. Bu durum karşısında, belediyelerin finansmanına dönük bir bankanın kurulması ve/veya kooperatifleşme gerekliliği ifade

edilmektedir. Araştırmada elde edilen diğer bir dikkat çekici bulgu, Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması halinde kaçınılmaz bir şekilde AB üyesi olacak olan KKTC'deki belediyelerin, AB üyeliği ve etkilerine olumlu baktıkları, ancak AB destekleme politikaları ve buna yönelik proje hazırlama açısından teknik ve bilgi eksiklikleri olduğu ortaya çıkmaktadır.”

4. KKTC BELEDİYELERİNİN TEMEL FİNANSAL SORUNLARI

KKTC belediyelerinin altyapı, teknik personel, çevre, tüketicilerin korunması, araç-gereç, imar, özerklik ve merkezi idare ile eşgüdüm gibi sorunlarının bulunması yanında bu sorunların merkezinde yatan temel sorun finansmandır. Çünkü, başta altyapı gereksinimleri olmak üzere birçok sorunun çözümü gerekli finansmanın temini ile mümkündür. KKTC belediyelerinin karşılaştığı finansal sorunların ortaya çıkmasında doğrudan veya dolaylı payı olan unsurları aşağıdaki gibi ortaya koymak mümkündür:

4.1. Özkaynak Yetersizliği

Araştırma sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi belediyeler özkaynak yetersizliği içerisinde yoğun finansman sorunu yaşamaktadırlar. Ayrıca, belediyelerin dış kaynak gereksinimini artıracak şekilde gelirler içindeki özkaynak oranı düşerken devlet katkısı artmaktadır (Şekil 3).

4.2. Devlet Katkısındaki Kriterler

Devlet katkı oranının yaklaşık % 10 civarında olduğu Türkiye'ye göre (DPT, 2001:44) KKTC'de belediyelere yapılan % 6'lık katkı oranı yetersiz görülmektedir. Öte yandan, Devlet katkısının hesaplanmasında “öngörülen yerel gelirler” kıstasının kullanılması “gerçekleşen yerel gelirler” açısından belediyelerin aleyhine olmaktadır. Ayrıca, devlet katkısının salt nüfus yapısına göre verilmesi bölgenin gelişmişlik düzeyi, gelir kaynakları, turistik yapısı ve harcama türleri kriterlerini gözardı etmektedir.

4.3. Devlet Yardımındaki Kriterler

Özellikle büyük harcamaları gerektiren kanalizasyon, yol ve su şebekelerinin yenilenmesi ve geliştirilmesi konusunda ilgili mevzuat Devletin yardımcı olmasını öngörmektedir. Ancak bu tür yardımların her belediyeye dengeli biçimde ulaşmasını sağlayacak bir sistem henüz kurulmuş değildir.

4.4. Borçlanmada Güçlükler

KKTC’de belediyeler yerel gelirlerinin yarısı kadarlık bir miktarı yerel ticari bankalardan borçlanma hakkına sahip olmakla beraber borçlanmada teminat, kefalet ve garantör sorunu yaşamaktadırlar. Ayrıca, KKTC belediyeleri yabancı ülkelerdeki gibi tahvil ihracı yoluyla kaynak temin edememektedir. Buna ilaveten, KKTC belediyelerine yönelik hazine devirli ve/veya hazine garantili dış ve iç kredi imkanı bulunmamaktadır.

4.5. Finansmanda Alternatif Oluşumlara Gidilmemesi

Araştırma sonuçlarına göre KKTC belediyeleri arasında gerekliliği vurgulanan Türkiye İller Bankası gibi belediyelere kaynak yaratmaya dönük bir oluşum bulunmazken, aynı şekilde belediyelere dönük finansman sağlayıcı kooperatifleşme olgusu halen hayata geçmemiştir (Yurdakul, 2003).

4.6. Uluslararası Kaynaklara Başvurulamaması

KKTC’nin uluslararası tanınmamışlığı nedeniyle belediyeler, UNDP, İslam Kalkınma Bankası, Dünya Bankası ve AB gibi kaynaklara doğrudan başvuramamaktadır. Yalnızca, Kıbrıs’ın AB üyeliği kapsamında KKTC’deki belediyelere “iki toplumlu projeler” ve “katılım öncesi yardım” adı altında proje bazında katkılar yapılmaktadır. Ancak, özellikle küçük belediyeler katkı alabilecek ölçüde proje hazırlamada teknik sorunlar yaşamaktadırlar.

4.7. Ölçek Sorunu

Belediye kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı yanında finansmanda teminat gibi sorunların ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden biri de ölçek sorunudur. Özellikle kırsal belediyelerin sahip olduğu büyüklük üstlenmiş oldukları görevleri etkin bir şekilde yerine getirmede gerekli teknik personel ve araç gereç temini imkanını kendilerine vermemektedir. KKTC belediyelerinin ölçek sorunu Tablo 1 ve 2’de açık bir şekilde görülmektedir. KKTC’de 28 belediyenin 22’si yani % 78.6’sı 5000 nüfusun altındadır. Benzer şekilde, belediyelerin % 21.5’ini teşkil eden 6 belediye, ülke nüfusunun % 70.2’sini oluşturmaktadır. Bu ise KKTC’deki belediyelerin büyük bir oranda küçük belediyelerden oluştuğunu göstermektedir. Kısım 2’de belirtildiği gibi belediyelere yapılan katkı payları açısından da aynı çarpıklık ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, 2002 yılında kent belediyelerinden Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt, İskele, Gönyeli ve

Lefke toplam Devlet katkısının % 72.1'ini alırken, geriye kalan 21 belediye ise % 27.9'unu almıştır (DPÖ; 2003: 421).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada sonuç olarak, KKTC Belediyelerinin bugünkü mali koşullarda, çağdaş düzeyde hizmetlerin gerektirdiği yatırımları yapamadığı ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun temelinde ise yetersiz finansal kaynaklar bulunmaktadır. Dolayısıyla, belediyelerin finansal kaynaklarının artırılması ve diğer sorunlarının çözümü için aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Belediyelerin her yıl devlet yerel gelirlerinden aldıkları %6 oranındaki pay belediye gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu payın artırılması belediyelere yatırımları için büyük bir imkan yaratacaktır. Bu oranın Türkiye'de doğrudan ve dolaylı olarak % 10 civarında olması, KKTC'de de artırılması yönünde önemli bir gerektir.
- Devlet yardımlarının her belediyeye adil ve tarafsız olarak ulaşmasını sağlayacak dengeli bir sistemin kurulması gerekmektedir.
- Devlet katkısının salt nüfus oranına göre dağıtılması yerine yatırımların teşvikini gerçekleştirecek yönde düzenlenmesi gerekmektedir. Şöyle ki, nüfus yanında bölgenin gelişmişlik düzeyi, gelir kaynakları, turistik yapısı ve harcama türlerini aynı anda dikkate alan bir formülün benimsenmesi gerekmektedir.
- Belde veya kent için ivedilik arzeden bazı projelerin (su, kanalizasyon, yol v.s.) gerçekleştirilmesinde borçlanmayı tek seçenek gören belediyeler bugünkü koşullarda büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Herhangi bir bankadan kredi alma olanağı belediyeler için oldukça güçtür. Bu olanağın belediyelere sağlanması yolunda bazı adımların Devletçe atılması gerekmektedir. Uzun vadeli, düşük faizli kredi olanaklarının sağlanması halinde belediyeler bugünkünden daha verimli ve etkin hizmet sunma durumuna gelebileceklerdir. Bu yönde, hazine devirli ve/veya hazine garantili dış ve iç kredi imkanının sağlanması, KKTC'de belediyelere dönük bir bankanın oluşturulması ve/veya Türkiye'deki İller Bankası imkanlarından KKTC belediyelerinin de yararlandırılması önerilebilir.
- Belediyelerin kaynak yaratmaya yönelik olarak tahvil çıkarma, Yap-İşlet-Devret Modelini uygulama ve belediyelerin katılımıyla kurulacak tasarruf kooperatif bankası alternatifleri düşünülmelidir.
- KKTC'nin tanınmamış bir ülke olması nedeniyle belediyeler, UNDP aracılığıyla AB fonları haricinde diğer uluslararası finansman kaynaklarına başvuramamaktadırlar. AB yardımlarından ise belediyeleri yararlandırmak için somut projeler hazırlamada Devletin ve/veya KKTC

Belediyeler Birliği'nin aktif görev alması gerekmektedir (Şafaklı ve Güray, 2003: 319).

- Devlet katkısının hesaplanmasında “öngörülen yerel gelirler” kıstası üzerinden değil, “gerçekleşen yerel gelirler” kriterine uygun değerlendirme yapılmalıdır.
- Belediyelerin finansal ve diğer sorunlarının çözümüne yönelik aynı bölgede bulunan kırsal belediye hizmetlerinin birleştirilmesi ve ortaklaşa araç alımına gidilmesi uygun bir yaklaşım olabilir. Yine aynı şekilde, belediyelerin ölçek sorunu karşısında özellikle kırsal belediyelerin birleştirilmesi için her türlü idari ve mali önlemin alınması gerekmektedir.
- Belediyelerin karşılaştığı özerklik ve eşgüdüm sorununun çözümüne yönelik olarak öncelikle ölçek sorunu olmayan büyük şehir belediyelerine bölgesel hükümet yapılaşması için imkan tanınması, küçük belediyelerin ise bu yönde birleşmelerinin yönlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin merkezi hükümete yönelik taleplerinde ve eşgüdüm gereken hususlarda siyasi yaklaşımlardan uzak özerk platformların oluşturulması gerekmektedir.
- KKTC belediyelerinin özellikle uzmanlık gerektiren mühendislik, finansman ve diğer konularda ülkedeki üniversitelerle aralarındaki işbirliği ve dayanışmayı artırmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AB Konseyi (2004), “Kıbrıs Türk Toplumunun Ekonomik Gelişmesini Teşvik Etmek İçin Bir Mali Yardım Aracı Oluşturulmasına İlişkin” 7 Temmuz 2004 Tarihli KONSEY TÜZÜĞÜ Önerisi, URL: <http://www.ikv.org.tr/turkiye-ab/guncel/KKArari-maliyardim.htm>, 12 Mart, 2005.
- Büyük Larouse (1986), Belediye, 3. Cilt, Gelişim Yayınları.
- Commission of the European Communities (2001), 2001 Regular Report On Cyprus' Progress Towards Accession, Sec (2001) 1745, Brussels, 13.11.2001.
- Delegation of the European Commission to Cyprus (1997), The European Union and Cyprus, 2nd Revise Ed., Nicosia.
- DPÖ (1996), 1996 Yılı Programı, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa.
- DPÖ (1998), 1999 Yılı Programı, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa.

- DPÖ (2003), 2003 Geçiş Yılı Programı, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa.
- DPÖ (2003), 2004 Geçiş Yılı Programı, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, Lefkoşa.
- DPÖ (2004), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2003, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü İzleme ve Koordinasyon Dairesi, Lefkoşa.
- DPT (2001), Yerel Yönetimler, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- Ener, Neriman (2002), “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumuna Çağdaş Bir Bakış Açısı”, Çağdaş Kentler ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Cilt 1, 6-8 Şubat, KTMMOB Lefkoşa, Kıbrıs.
- Ertan, B. (2002), “Yerel Yönetim Kavramı”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi”, 11/1, Ocak 2002.
- EurActiv (2004), Commission Proposes Aid for Turkish Cyprus, URL: <http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:29-128608-16&type=News>, March 12, 2005.
- Europa (2004), Commission Proposes Comprehensive Measures To End Isolation Of Turkish Cypriot Community, IP/04/857, Brussels, 7 July 2004, URL: http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/com_press/IP_04_857_EN.pdf
- EuropaWorld (2003), Goodwill Package To Bring Northern Part Of Cyprus Closer To EU, <http://www.europaworld.org/week132/goodwillpackage6603.htm>, (18 November, 2003)
- Keleş, Ruşen (1994), Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem/Kültür Yayınları, İstanbul
- Kemal, D. Dana (2002), “Mülki Yönetim”, Çağdaş Kentler ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Cilt 1, 6-8 Şubat, KTMMOB Lefkoşa, Kıbrıs.
- Leba, Reyhan (1999). “Türkiye’de Belediyelerin Ekonomik Girişimleri Ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar”, Uludağ Üniversitesi IIBF Dergisi, Cilt: 17 Sayı: 1-2 Bahar / Yaz Dönemi Mayıs 1999
- Öznel, Nevzat (2002), “Çağdaş Kentler, Yerel Yönetimleri”, Çağdaş Kentler ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Cilt 1, 6-8 Şubat, KTMMOB Lefkoşa, Kıbrıs.
- Sıval, Gülev (2002), “KKTC ve Yerel Yönetimler”, Çağdaş Kentler ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, 6-8 Şubat, Cilt 2, KTMMOB Lefkoşa, Kıbrıs.

- Şafaklı, O. & Güray, E. (2003), “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Belediye Projelerinin Finansmanında Alternatif Kaynaklar”, Türk Belediyecilik Sempozyumu, Sağlıklı Modern Kentleşme (Uluslararası Katılımlı), 13-14 Aralık, Hacettepe Üniversitesi – Keçiören Belediyesi, Keçiören – Ankara.
- TÜSİAD (1995), Yerel Yönetimler : Sorunlar, Çözümler, Yayın No. TÜSİAD-T/95 – 9/184), Eylül 1995.
- Torba, M. (2003), “İnsan Kaynakları Yönetiminin Kent Yönetimindeki Rolü”, Türk Belediyecilik Sempozyumu, Sağlıklı Modern Kentleşme (Uluslararası Katılımlı), 13-14 Aralık, Hacettepe Üniversitesi – Keçiören Belediyesi, Keçiören – Ankara.
- Tortop, Nuri (1992), "Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, TODAİE Yayınları, C: 1 S: 3 Mayıs.
- Yerel Yönetimler İhtisas Komisyonu Raporu (1999), IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2000-2004), Lefkoşa.
- Yurdakul, Ekrem (2000), Kıbrıs Türk Belediyeciliğinin Dünü ve Bugünü, Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği, Lefkoşa.
- Yurdakul, Ekrem (2003), Mülakat, Kıbrıs Türk Belediyeler Birliği Genel Sekreteri, 4 Kasım Lefkoşa.